

Door Theo Huting

Frans marineofficier afstammeling van Michiel de Ruyter?

Tijdens de research voor het boek *AMOURS PERDUES* stuitte ik op iets opmerkelijks, namelijk dat in Toulon ooit een *De Ruyter-fonds* heeft bestaan. In 1928 maakte reisschrijver/journalist Karel Brederode een voettocht door Frankrijk en deed daarbij Toulon aan. Op een bank in een parkje raakte hij aan de praat met een oudere heer, die aansloeg op zijn Nederlandschap en hem attendeerde op dit Nederlandse fenomeen in zijn woonplaats. Hij wist bovendien te melden dat dit geschenk aan de bewoners van de Zuid-Franse marinebasis door de lokale bevolking werd toegeschreven aan admiraal Michiel de Ruyter, wiens roem zich blijkbaar tweehonderdvijftig jaar na zijn dood nog uitstreekte tot aan de Middellandse Zee.

Brederodes interesse was onmiddellijk gewekt. Tijdens een bezoek aan het stadhuis van Toulon kwam hij er evenwel al snel achter dat *La Fondation De Ruyter* niet was opgericht door de fameuze Nederlandse admiraal, maar door ene Jean-Paul de Ruyter Warfusée. Evenzogoed bleef het uitermate curieus dat de overduidelijk Nederlandse naam De Ruyter een rol speelde in deze havenstad. Brederode schreef over het fonds een artikel voor de krant. Het ontbrak hem echter aan mogelijkheden om dit gedegen uit te zoeken en hij liet de zaak verder rusten.

In het digitale tijdperk zijn de research-opties enorm uitgebreid. En ook mijn nieuwsgierigheid was afdoende geprikkeld om nader te willen onderzoeken hoe de naam De Ruyter in Toulon terecht was gekomen. Ik kreeg daarbij uitstekende hulp van Anne-Flore Viallet, hoofd dienstverlening bij het archief van de stad Toulon. Omdat bezoekers daar vanwege de lockdown tijdelijk niet werden toegelaten, had zij alle tijd om op mijn aanwijzingen diverse relevante documenten te achterhalen.

Uit die stukken blijkt dat rond de achttiende eeuw het geslacht De Ruyter in Toulon meerdere generaties marineofficieren heeft voortgebracht. Zo werd in deze stad op 10 februari 1748 Jean-Paul de Ruyter geboren. Jean-Pauls vader was de marineofficier Joseph-Marie de Ruyter [1707-1753]. Deze edelman was op zijn beurt de zoon van de uit Rome afkomstige luitenant-ter-zee Jean-Paul de Ruyter [in 1729 gestorven]. De in 1748 geboren Jean-Paul was dus vernoemd naar zijn grootvader. Om zich daarvan te onderscheiden zou hij zijn achternaam later wijzigen in De Ruyter Warfusée, dus afwijkend van de aantekening in het doopregister. Niet te achterhalen is waarom hij juist deze naam heeft aangenomen. Die verwijst naar een kasteel in de buurt van Luik, bewoond door de invloedrijke, grafelijke familie d'Oultremont. Volgens de archeologe Annick Renard-Ortmans, de conservator van het kasteel van Warfusée, bevinden zich in het archief van dit kasteel namelijk geen vermeldingen waaruit een connectie met De Ruyter blijkt. Mogelijk is de naamkeuze ingegeven door vriendschap of bewondering.

Jean-Paul de Ruyter Warfusée kreeg zijn maritieme opleiding in Toulon, net als zijn oudere broer en een neef. Op 12 november 1764 begon hij als adelborst zijn carrière bij de marine. In 1778 bereikte hij de rang van luitenant-ter-zee en kreeg hij het bevel over de *Flèche*, een korvet met achttien stukken geschut, dat op de Middellandse Zee patrouilleerde.

In 1781 werd Jean-Paul gepromoveerd tot eerste officier op het vlaggenschip *Héros*, direct onder admiraal Pierre de Suffren. Met vierenzeventig kanonnen was dit lineschip met recht een varende fort, vergelijkbaar met *De Zeven Provinciën* van Michiel de Ruyter. In een gevecht met een Engels vlooteskader, de Slag bij het Kaapverdise Praia, wist de *Héros* flinke schade toe te brengen aan de twee grootste Britse schepen. Vanwege zijn moed en doortastend

optreden werd Jean-Paul de Ruyter Warfusée beloond met het ridderschap in de Orde van Saint-Louis én een gegarandeerde pensioenuitkering.

Indirect had hij ook ons land een grote dienst bewezen, want het Britse smaldeel was eigenlijk uitgezonden om in Zuid-Afrika de strategisch gelegen Nederlandse Kaapkolonie te veroveren!

Het kan raar lopen, want in het voorjaar van 1782 raakte Jean-Paul plotsklaps volledig uit de gratie bij admiraal De Suffren. Tijdens een hernieuwd treffen met Britse schepen, dit keer ten noorden van Ceylon, voerde hij het bevel over het fregat *Pourvoyeuse*. Bij dit gevecht, de Slag van Sadras, vatte hij een onduidelijk vlagsignaal vanaf het admiraalsschip van De Suffren verkeerd op, waardoor de formatie uiteenviel en de Engelsen er in de chaos in slaagden om een rijk beladen Frans koopvaardijchip buit te maken. De Ruyter kreeg hiervan de schuld en werd onmiddellijk van zijn commando ontheven. Dit greep hem enorm aan.

Vanwege de oorlog met Engeland had hij, loyaal en plichtsgetrouw, de afgelopen vier jaar vrijwel onafgebroken op zee doorgebracht, wat zijn gezondheid geen goed had gedaan. Dat de fatale communicatiefout eenzijdig bij hem werd neergelegd, voelde als een groot onrecht. 'Blijkbaar hadden ze mij nodig als zondebok', zou hij later schrijven in brieven aan zijn broer Louis en zijn neef Ferdinand de Ruyter. Lichamelijk en geestelijk gebroken verliet hij in 1784 de marine en keerde terug naar Toulon.

Daar leidde hij een teruggetrokken leven, maar zijn hart lag nog altijd bij de zeevaart. In 1817 verscheen een boekwerkje van zijn hand met een handige tabel voor het verwerken van meetgegevens in het scheepsjournaal.

Vanaf 1826 kampte hij met een verlamde rechterarm, ten gevolge van een beroerte.

Jean-Paul de Ruyter Warfusée werd tweeëntachtig jaar oud. Hij overleed op 9 mei 1830, kinderloos en ongehuwd. In diens testament was bepaald dat de opbrengst van zijn huis aan de Rue Royale 35 in de vorm van een legaat aan zijn geboortestad werd vermaakt, met daarbij een duidelijke instructie waarvoor het geld diende te worden aangewend. De notaris die belast was met de afwikkeling van de nalatenschap maakte hiervan melding bij het stadsbestuur, dat aangenaam verrast was en deze bijzondere donatie aan de stad als eerste punt agendeerde voor de raadsvergadering van 15 juni.

Premier Objet de Délibération

Monsieur le Maire, donne lecture du testament olographe de Mr Jean Paul Warfusée de Ruyter, ancien officier de marine en date du 2 août 1826, déposé aux écritures de Mr Fournier, Notaire Royal à Brouay, le 21 mai dernier, par lequel le dit Mr de Ruyter, décide le g du — Courant, légué à la fille de Brouay, la veuve propriétaire de la maison pour en jouir après le décès de — Mlle Louise Marianne Bise qui en a la jouissance sa vie durant, à charge d'employer le revenu de — le legs à la dotation d'une orpheline d'estimeur et d'un brasseur marin, Maître à Brouay, au choix du maire, pour la fille, et du Commandant de la marine, pour le garçon, qui — seront mariés le jour de la fête du Roi de chaque année.

Jean-Paul had bepaald dat het vruchtgebruik van het huis vooreerst toekwam aan zijn huishoudster, mevrouw Louise Bise. Zij verhuurde de woning tot aan haar dood in 1858. Toen pas kon de gemeente het huis verkopen en kwam het legaat daadwerkelijk beschikbaar. Het pand bracht ruim vijftigduizend franc op. Uit dit fonds kon elk jaar tweeduizend franc worden uitgekeerd aan een paar dat op het punt stond om te trouwen. De aanwijzingen bij het legaat schreven voor dat het moest gaan om een rechtschapen, te Toulon geboren zeeman die in het huwelijk zou treden met een deugdzaam weesmeisje, *une orpheline vertueuse*, dat eveneens uit Toulon afkomstig moest zijn. De erflater had dit fonds blijkbaar ingesteld met de intentie om oppassende weesmeisjes alsnog een kans op een beter leven te geven, vooropgesteld natuurlijk dat rechtschapen zeelieden dit inderdaad waar konden maken! De overige vereisten waren dat het meisje werd voorgedragen door de burgemeester van Toulon, dat de zeeman werd aangewezen door de plaatselijke marinecommandant en dat het huwelijk zou worden voltrokken op de naamdag van de Franse koning. Jean-Paul gaf daarmee impliciet blijk van zijn koningsgezindheid.

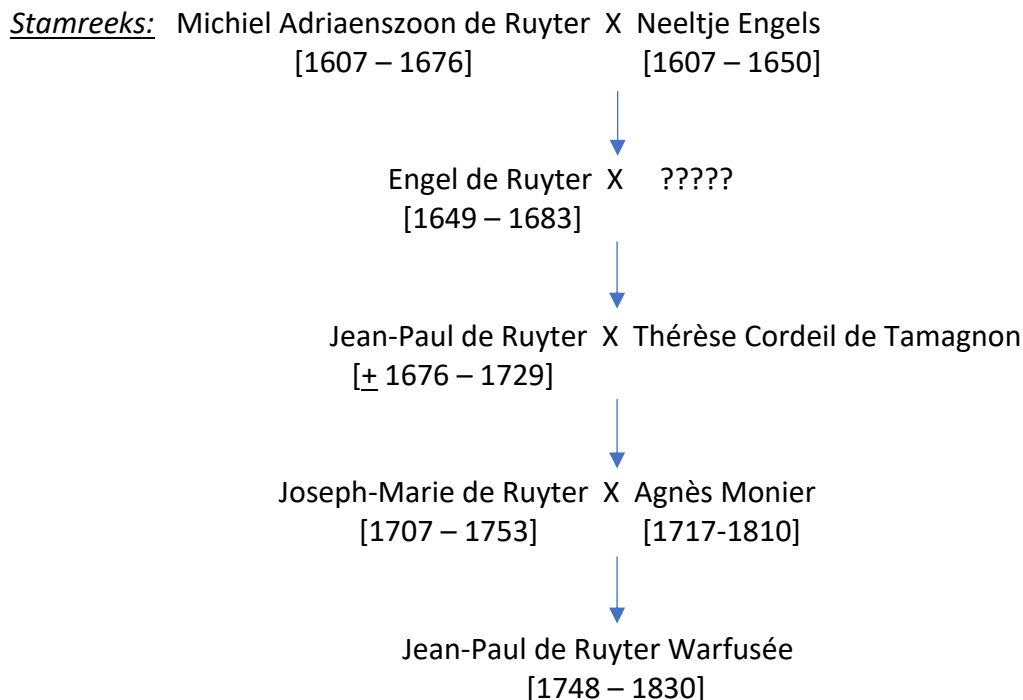
Het lukte niet elk jaar om een trouwlustig stel te vinden dat aan alle voorwaarden voldeed, maar om de paar jaar werd er toch een uitkering uit het De Ruyter-fonds gedaan. De laatste keer dateert uit 1917, – toen Frankrijk overigens allang definitief afscheid had genomen van zijn koningshuis. Weesmeisje Lucy Vollaud en zeeman Marius Bréant vormden in dat jaar het gelukkige bruidspaar dat zich gesponsord wist door een voormalige marineofficier. Onduidelijk is of het geld daarna op was of dat het restant in de gemeentekas is verdwenen.

Maar die naam! De achternaam De Ruyter stamt onmiskenbaar uit het Nederlandse taalgebied. Opmerkelijk is tevens dat in navolging van de Nederlandse De Ruyters ook de Franse familie De Ruyter zo sterk met de marine was vergroeid. Opvallend zijn bovendien de overeenkomsten tussen de familiewapens, zoals die door de Nederlandse en de Franse tak werden gevoerd. Is er dan misschien toch een link met onze beroemde zeeheld Michiel de Ruyter? Maar hoe koppel je Franse De Ruyters aan hun mogelijk Nederlandse familie?

Voor het oplossen van dit enigma ging ik te rade bij Frits de Ruyter de Wildt, afstammeling van Michiel de Ruyter (via een vrouwelijke lijn), die zich intensief in de geschiedenis van zijn illustere voorvader heeft verdiept en een schat aan informatie over hem heeft verzameld. De stamboom van Michiel de Ruyter is genoegzaam onderzocht, maar het lijkt Frits niet uitgesloten dat er van een – bewust nooit opgetekende – bypass sprake zou kunnen zijn.

Michiel de Ruyter kreeg bij drie achtereenvolgende echtgenotes in totaal acht kinderen. Van de twee zoons bereikte er slechts één de volwassenheid. Deze Engel de Ruyter trad in de voetsporen van zijn vader en schopte het uiteindelijk tot schout-bij-nacht en viceadmiraal. Hij werd slechts drieëndertig jaar oud en is nooit getrouwd geweest, maar hij was een charmante persoonlijkheid die wel degelijk op vrouwen viel. Van hem is ook bekend dat hij bij zijn escapades voor onwettig nageslacht heeft gezorgd. Door de Amsterdamse admiraliteit werd Engel de Ruyter meerdere keren met een oorlogsschip naar de Middellandse Zee gestuurd voor strafexpedities tegen Algerijnse zeerovers en om Nederlandse koopvaardij schepen te escorteren. Tijdens zo'n konvooidienst in 1675 raakte Engel gewond. Volgens Frits de Ruyter moest hij naar de wal worden gebracht om te worden verzorgd. Vanwege zijn stand en prestige belandde hij bij een adellijke familie in Napels, waar zijn herstel voorspoedig verliep.

Het zou in lijn zijn met zijn reputatie dat hij er tijdens zijn verblijf bij dit Franstalige gezin in slaagde om bij de dochter des huizes een bastaardzoon te verwekken. Vervolgens was het een erekwestie dat Engel dit onwettige kind erkende, waardoor de jongen formeel gerechtigd werd om de achternaam van zijn vader te dragen. Via deze bastaardzoon moet Jean-Paul de Ruyter Warfusée verwant zijn geweest aan de beroemde Michiel de Ruyter; deze bastaard was immers Jean-Pauls opa! Dat betekent dus dat hij een achterachterkleinkind was van de meest legendarische admiraal die ons land ooit gekend heeft.

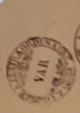

De moeder van Jean-Paul, Agnès Monier, werd op haar zesendertigste weduwe. Ze bleef achter met vijf zonen, waaronder een tweeling. Haar oudste kind was nog pas zes jaar. In haar vertwijfeling schreef ze een brief aan koning Lodewijk XV.

In dat verzoekschrift uit 1753 staat deze veelzeggende passage: *Mijn man was niet alleen de zoon van een voormalig luitenant-ter-zee die in Uw dienst het leven gelaten heeft, hij was bovendien een afstammeling van de befaamde Hollandse admiraal De Ruyter.*

Daarop besloot de koning haar ruimhartig te ondersteunen met een staatspensioen, – een verklaring voor Jean-Pauls koningsgezindheid. De Franse De Ruyters moeten zich er dus terdege van bewust zijn geweest dat ze een eer hoog te houden hadden. Ook Jean-Paul de Ruyter Warfusée zal dit van jongs af aan zijn ingeprent. Naar de reden waarom deze afstammeling uit een buitenechtelijke geslachtslijn tegen het einde van zijn leven besloot om zijn nalatenschap ten goede te laten komen aan deugdzame weesmeisjes blijft het gissen...

Karel Brederode was hoofdredacteur van de Bredasche Courant van 1911 tot 1914. Om persoonlijke redenen verliet hij die post om oorlogscorrespondent en reisjournalist te worden. Veertig jaar lang bereisde hij het Euraziatische continent en Noord-Afrika, op zoek naar achtergrondverhalen bij het grote nieuws. De Eerste Wereldoorlog versloeg hij vanuit België, Noord-Frankrijk en Rusland. In de omgeving van Sint-Petersburg maakte hij ook de Russische Revolutie mee. Vanuit Djibouti en Dire Dawa deed hij verslag van de Italiaanse aanval op Ethiopië. Tijdens de Tweede Wereldoorlog onderging hij in Shanghai de Japanse bezetting om vervolgens getuige te zijn van de Chinese Revolutie. Eerder had hij schipbreuk geleden op de Witte Zee, toen de boot waarop hij meereisde tijdens een storm op de rotsen werd geslagen. Het avontuurlijke levensverhaal van Karel Brederode is opgetekend door Theo Huting en verschijnt deze week onder de titel AMOURS PERDUES. [isbn: 9789464188530]

 Mairie de Toulon.

VENTE

AUX ENCHÈRES PUBLIQUES

DE LA NUE-PROPRIÉTÉ

D'une MAISON située dans la ville de
Toulon, rue Royale, n° 35.

affiche le 18 juillet 1838
D. Muret

LE MAIRE DE LA VILLE DE TOULON,
Donne avis au public que le DOUZE AOUT prochain,
jour de JEUDI, à deux heures de l'après-midi,

Il sera procédé par lui, ou par un Adjoint à cet effet délégué, dans la salle du Conseil, à l'Hôtel-de-Ville, en présence de deux Conseillers municipaux et du Receveur municipal, à la vente aux enchères publiques, au plus offrant et dernier enchérisseur, de la nue-propiété d'une maison située dans la ville de Toulon, rue Royale, n° 35.

Cet immeuble a été légué à la ville de Toulon par M. de Ruyter, ancien officier de marine, par testament olographe, en date du 2 août 1826, revêtu des formalités prescrites par la loi, pour en jouir après le décès de la dame Bise, épouse Julliard, à qui le testateur en a laissé l'usufruit, sa vie durant, à charge par la ville, d'employer le revenu de ce legs à la dotation d'une orpheline et d'un marin.

DESCRIPTION DE L'IMMEUBLE.

La maison dont il s'agit, est située à Toulon, rue Royale, n° 35; elle a une surface de 124 mètres carrés; elle a deux façades, l'une sur la rue Royale, l'autre sur la Place d'Armes;

Elle est composée d'un rez-de-chaussée avec cave au-dessous, de trois étages avec mansarde;

Le rez-de-chaussée a trois magasins, dont l'un occupe toute la profondeur de la maison;

Chaque étage est percé de trois croisées sur chaque façade, et est divisé en logements;

La mansarde a une belle terrasse avec rampe en fer, donnant sur la Place d'Armes;

Elle confronte du Nord, la rue Royale, où elle a son entrée; du Sud, la Place d'Armes; de l'Est, la maison de M. Garnier, et de l'Ouest, la maison de M. Béville.

L'aliénation de la nue-propiété de ladite maison a été votée par le Conseil municipal, dans la séance du 17 mai 1838, et autorisée par arrêté de M. le Préfet du Var, séant en conseil de Préfecture, en date du 21 juin 1838.

L'Adjudicataire sera propriétaire, par le seul fait de l'adjudication, de la nue-propiété de l'immeuble sus-désigné; mais il n'entrera en jouissance qu'à partir du décès de l'usufruitière;

L'adjudicataire supportera, à compter de son adjudication, les charges résultant des articles 603 et 606 du Code Napoléon.

Le prix résultant de la vente sera payé par l'adjudicataire, entre les mains du Receveur municipal, six mois après le décès de l'usufruitière susnommée.

Si l'adjudicataire ne pouvait se libérer dans le délai ci-dessus fixé, il lui serait accordé un nouveau délai de six mois, comptable du jour de l'expiration du premier.

Dans tous les cas, il serait tenu de payer les intérêts du prix de son adjudication, à partir de son entrée en jouissance.

Les frais de timbre, d'enregistrement, d'affiches, de publications, d'expédition, et tous autres accessoires, seront payés par l'adjudicataire, immédiatement après l'approbation du procès-verbal d'adjudication.

Les enchères seront ouvertes sur la mise à prix de cinquante-cinq mille huit cent francs, ci. 55,800 fr.

Les offres ne seront pas reçues au-dessous de la somme de dix fr.

Le cahier des charges, clauses et conditions auxquelles sera adjugé ledit immeuble, est déposé au secrétariat de la Mairie, pour être communiqué, sans frais, à tous ceux qui en feront la demande.

Fait à Toulon, en l'Hôtel-de-Ville, le douze juillet mil huit cent cinquante-huit.

Le Maire de la ville de Toulon, p. i.
CLÉMENT.

Toulon. — Imprimerie et lithographie d'E. AUREL, rue de l' Arsenal 13.

Familiewapens:

*Wapen van Engel de Ruyter
[op diens sloepkussen]*

*Wapen van de Franse De Ruyters
[op een grafzerk in La Valette-du-Var]*

Drie kwadranten komen overeen; beide wapens hebben een leeuw op het hartschild.

Vermelding in het overzicht van Franse staatspensioenen [1790]:

ÉTAT DES PENSIONS	
Report	2,560,506 l.
RUSIER. (Jean-Frédéric) 72. G. 1779	1,200
Pour retraite, en qualité de Capitaine d'Infanterie de la Légion Royale.	
RUYTER WARFUSÉE. (Jean-Paul) 52. M. 1784.	1,200
La première, en considération de la conduite distinguée qu'il a tenue au combat de la Praya, sous les ordres du Commandeur de Suffren. La seconde, pour sa retraite, en qualité de Lieutenant de vaisseau.	

Coulon, le 27 mai 1886.

Monsieur Le Maire,

Mes intentions étant de me marier
avec le marin vétérinaire Cotta, Jean Baptiste,
actuellement au port de Coulon & me trouvant
orpheline de père, née en cette ville; j'ai
l'honneur de vous prier de vouloir bien me
faire bénéficier du Legs Ruyter fait à la
ville de Coulon.

Je professe le métier de jardinière
et j'ai de plus, à ma charge, ma mère
infirme âgée de 68 ans.

Je suis avec respect,

Monsieur Le Maire,

Votre très humble servante.

Angélique Aubert,

quartier des Routes.

Ook kandidaten die niet aan de voorwaarden voldeden waagden soms een poging om voor een toekenning uit het legaat in aanmerking te komen. Vanwege haar voorgenomen huwelijk met de gewezen zeeman Jean Cotta deed hovenierster Angélique Aubert in 1886 een aanvraag. Maar ze schreef ook dat ze naast haar werk haar bejaarde moeder moest verzorgen. Angélique was dus geen weesmeisje.